

İhsan Bülücü
“Saraç atın terzisidir”

ARAÇLIK mesleğinin dünya sahnesine çıkışı atın evcilleştirilmesiyle olmuştur. “Saraç” dilimize Arapçadan geçmiş bir kelime olup “eyerci” anlamına gelmektedir ve çeki veya binek hayvanlarının koşum takımlarının, araç ve gereçlerinin deri malzeme kullanılarak yapılmasını kapsayan bir zanâattır. Saraçlık geçmişin en itibarlı meslek sınıfları arasında yer alıyordu, ne var ki günümüzde artık son demlerini yaşıyor.

Saraçlık mesleğinin son ustalarından İhsan Bülüçük doğma büyüme Konyalı. Mesleğini de memleketinde sürdürüyor. Çıraklığını da sayarsak 8 yaşından beri, yâni 52 senedir babasından devraldığı işi yapıyor: “Benim ustam babam. Ölüncüye kadar saraçlığı bırakmadı. Babam vefat edince benim çıraklık da bitti. 28 yaşımdan itibaren usta olarak devam ediyorum. Babam Saraç Kemal, Konya’nın en ünlü saraçlarındandı. Dedem tahsildardı. Yetim kalınca babam yokluktan sanat okulundan ayrılmış, bu şekilde saraç olmuş. 1945 yılında 18 yaşına gelmeden de dükkân açmış. O gün bugündür devam ediyoruz.”

Saraç İhsan’a saraçlık nedir diye soruyoruz: “Saraçlık diye deri ürünlerin elle dikilen işlerine denilir. Saraçlık kısım kısımdır. Çanta saracı, ayakkabı saracı, araba saracı gibi. Çantanın veya ayakkabının bâzı bölümlerine makine giremez, elle dikmeye mecbursundur. Ben koşum saracıyım.” Saraçlıkta mâliyet kullanılan malzemenin kalitesine bağlı olarak değişiyor. Mâdenli, yâni piyasa işi denilen takım süslü olacak ise mâliyeti 5 bin lirayı buluyor. Bir koşum takımının yapımı 15 gün sürüyor. Sâde olanları ise 1500 lira civârında. Yapımı ortalama beş gün sürüyor. Çeşidin çok olduğu koşum takımlarının her bir parçası ince işçilik istiyor. Sâdece eyer 15 parçadan oluşuyor ve aksesuarlarıyla birlikte 20 parçayı buluyor. Koşum takımlarının kullanım süresi ise neredeyse ömürlük, bir takım yaklaşık 20 sene kullanılıyor. Kullanım süresinin uzun oluşu, hâliyle sürümü azaltıyor.

Koşum takımları başlık, dizgin, göğüslük, keçe gibi bölümlerden oluşuyor. Dükkânında görücüye çıkardığı bütün modellerin tasarımı ve üretimi

kendisine âit. Her sene farklı renk ve model tasarlayan İhsan usta, meslek sırrı yerine geçecek şu tüyoları veriyor: “Ürünümü yaptıktan sonra karşısına geçeyseydim; hatâlarımı bulmaya çalışırım. Bu iyi bir şeydir. Usta yaptığı ürünü evvelâ kendisi beğenecek. Biri işimi târif ettiğinde kızarım. İyi usta işi târif ettirmez. Ettirdiğin an, demek ki usta olamamışsın! Oğluma her zaman söylerim: Usta, karşındaki kişinin isteğini kabul eden değil, kendi işini kabul ettirendir. Eğer kabul ettiremiyorsan usta değilsindir.”

Günümüzde saraçlık mesleğine ilgi olup olmadığını merak ettiğimizde Saraç İhsan, yerine oğlunu yetiştirdiğini söylüyor: “Bu meslek bize ecdâdımızdan kaldı ve atlar yeryüzünde var olduğu süre devam edecek. Sayımız giderek azalıyor, Türkiye’de bu işi sanat olarak yapan 3 kişi kaldık. Konya’da ise sâdece ben varım. Eleman bulmak çok zor, şükür ki benden sonra oğlum sürdürecektir bu işi.”

Saraç İhsan çekirdekten yetişmenin önemine vurgu yapıyor: “Saraçların çoğu bu işin inceliğini bilmez. Ölçüyü tutturmak çekirdekten yetişmeyle olur. Atın sırtına, kafasına bakıyım kaç santim hamut giyeceğini bilirim. Sâdece at giydirmiyorum, at arabası ve fayton takımları da yapıyorum. Eskiden şu altı meslek değerliydi: marangoz, nalbant, saraç, arabacı, berber, demirci. 150-200 kadar saraç vardı. Çünkü her iş için at kullanılırdı. Herkes, çocuklarını bu mesleklere yetişmesi için verirdi. Benim çocukluğumda bile babamın yanında 3-4 adam çalışırdı. Biz üç kardeşтик. Öğretmen okulunu bitirdiğim hâlde sâdece ben baba mesleğini seçtim.”

İhsan ustaya çırak konusunu da sorduk: “Yanıma çırak arıyorum, gelenler kaybolan bir meslek olduğunu hiç düşünmeden ilk, ‘Usta! Kaç para vereceksin?’ diye soruyor. Eskiden sıraya girilirdi çırak olmak için. Çırak adayları yedi sülâlesine kadar araştırılırdı, sağlam mı değil mi, öyle işe alınırdı. Ama şimdi herkes önce paradan bahsediyor. Paranın ikinci planda olması lâzım, nasıl olsa kazanacaksın parayı, elinde altın bileziğin var. Ben önce iyi bir usta olayım diyen yok maalesef.”

Günümüzde saraçların daha başka sorunları da bulunuyor. Mâliyetlerin yüksek olması, kaliteli malzemeye ulaşmada zorluk çekilmesi vs. Bu gibi

durumlarda Saraç İhsan, “Mecbûriyetten alternatifleri araştırmaya başlıyorsun.” diyor. “Örneğin başlık yapacaksın. Tasarlıyorsun, çiziyorum, ince işlerini kendim yapıyorum. Meselâ sarı aksamlarını Bursa’da bir tâne dökümcü var, ona sipariş ediyorum. İleri derecede ince işleri ise çoğu zaman yurt dışına gönderip orada yaptırıyorum.” Bu vesîleyle İhsan ustadan yurt dışında saraçlık zanâatının bizden iyi durumda olduğunu öğreniyoruz. Devletin desteklediği bir meslek kolu olduğu için maddî açıdan saraçların kazancı iyi, bu nedenle de mesleğe talep yüksek.

Döviz kurunun artması yüzünden malzeme alımında zorluk yaşandığından söz ediyor İhsan usta. O da para dışarı gitmesin, ülkemde kalsın diye çabalayanlardan. “Peki, devletin bu mesleğe ne gibi destekleri var?” diye soruyoruz. “Saraçlığı koruma adı altında bana ihtisas sâhibi olduğumu gösteren bir kimlik kartı verildi. Kimliğimde adım soyadım yazıyor. Koruma bu kadar!” diyerek sitemini dile getiriyor.

“Saraçlık zanâatının kaybolmaması için ne yapılmalı? Bu işin ustası olarak öneriniz nedir?” diye soruyoruz. Usta, önerilerini sıralıyor: “Çıraklık eğitim merkezleri var, bu merkezlerde bizim mesleklerin öğretildiği bölümler açılmalı ve benim gibi ustaları devlet öğretici usta olarak bölümlerin başına getirirse keşke. İnsanlar çırak bulamıyor. En azından meslek kaybolmaz devam eder. Ayrıca bana göre yerel yönetimlere bu konularda çok iş düşüyor.”

İhsan ustaya göre binit atları ve cirit gibi ata sporları sâyesinde bu meslek devam edecek. Ülkemizde at sporlarına son yıllarda artan ilgiden memnun olduğunu söylüyor ve “Bu durumda bana düşen atları giydirmektir.” diyor. İhsan ustaya saraçlık mesleğine katkılarından dolayı teşekkür ediyor, önerilerinin gerçeğe dönüşmesi ümîdiyle atölyesinden ayrılıyor. 🐾